

GUILLEM MESQUIDA I MUNAR EL GRAN PINTOR MALLORQUÍ

En el tercer Centenari del seu naixement.

Guillem Mesquida i Munar, el nostre gran pintor, anomenat per alguns "L'Apelles Mallorquí", nasqué a la Ciutat de Mallorca dia 3 d'abril de 1675. Era fill de Francesc Mesquida, mercader, i de Margarida Munar, bròdadora, essent batejat a l'Església Parroquial de Sant Miquel dia cinc del mateix mes pel Dr. Antoni Rebassa.

L'any següent fou confirmat per l'Arquebisbe-Bisbe de Mallorca, l'Illustríssim Sr. Bernart Cotoner, germà dels Grans Mestres de Malta, Frei Rafael i Frei Nicolau, aquest darrer autor de la célebre fortalesa d'aquella Illa que ecarà avui és coneguda per la "Cotonera".

Als set anys prengué de mans de l'esmentat bisbe la clerical tonsura. A aquella època era corrent això, fins i tot sense tenir vocació religiosa, ja fora per a obtenir beneficis eclesiàstics o bé per defugir el pagament de gabelles i impostes, dels que n'eren exents els clergues.

Dels seus primers anys, o sigui des dels set fins als devuit, no sabem res d'ell, sols, que l'any 1693, als devuit anys embarcà cap a la Ciutat Eterna, per dedicar-se a les Belles Arts, residint a la mateixa fins el 1698; sembla que a Roma fou deixeble de Carles Maratta, autor del célebre quadre de la "Verge del Gonfaló" de l'església parroquial de Santa Eulàlia a Ciutat de Mallorca, el qual agradat de les aptituds del nostre compatriota el feia pintar quadres al seu taller, i després els venia, signant-los com si fossin obra seva. Sembla que a Roma prengué lliçons, també de Benedetto Luti, pintant a la dita ciutat, segons una relació escrita per ell mateix uns 58 quadres entre ells un retrat del Papa i un autoretrat que tramaté al seu germà Joan Antoni.

De Roma passa a Venècia, pintant un retrat del cavaller mallorquí Don Nicolau Dameto, un altre de l'Electeur de Colònia, un altre del Cardenal Barbarigo i un del Sr. Grimani que li pagà pel seu treball le respectable quantitat de 800 ducats. De la Ciutat dels Llaçs passa a Bolònia per estudiar els Caracci i l'Escola Bolonyesa, que per aquell temps brillava amb llum pròpia, restant allà devers dos anys, tornant llavors a Venècia on hi estarà per espai de set anys, essent molt nombrosa la seva producció tant pròpia com de còpies d'altres

autors, italians i estrangers, tornant a Mallorca el 1710; fou per aquest període quan decorà part del Palau del Marquès de Campo Franco i realitzà altres treballs. A les acaballes de l'any 1711 el trobam altra vegada a la Ciutat de Sant Marc, casant-se amb Isabel Massoni, noble, rica, d'illustre família veneciana per bé que de procedència flamenca, de la que tindrà cinc fills.

Aquesta vegada estarà a Venècia durant 17 anys i malgrat haver-se casat amb una senyora rica i noble, pintarà amb la mateixa febre de sempre deixant, també, moltes obres a la Ciutat dels Llacs.

Devers el 1723, romp per a sempre la seva estància a Venècia, per esser anomenat Pintor de Cambra de l'Electeur de Baviera, càrrec que ocuparà fins el 1726 any en que morí el seu Protector, Maximilià. El seu fill i successor, Climent August, també Electeur i Arquebisbe de Colònia, coneixent el seu talent i valua el confirmarà en el seu càrrec. Sabem que decorà, a Colònia, diverses estances del Palau Arquebisbal, i també a la Catedral, pintà uns frescs representant diverses escenes dels Reis de l'Orient, pintures que en restaurar la Catedral, a mitjants del segle passat, retornant-li el seu caràcter gòtic, desaparegueren.

Deixà Colònia el 1739 per fixar la seva estança i romandre definitivament a Mallorca, morint a Ciutat el 27 de Novembre de l'any 1747. Fou enterrat a l'església de Sant Francesc, dins la Capella de Sant Antoni de Pàdua, tomba dels Munars.

Mesquida, com hem dit, pinta i estudia a Roma, pinta, també, a Venècia, Bolònia i Colònia, però no és francès, ni italià, ni alemany; Mesquida és Mesquida, aprèn de totes les escoles conservant la seva pròpia personalitat. Si l'haguéssim d'encaixar dins un estil, a una escola o tendència determinada, ens veuríem forçats a incloure'l dintre d'una espècie "d'internacionalisme", perquè la intensitat de l'intercanvi comercial i la freqüència dels viatges determinen en el segle XVIII una espècie de comunitat de temes i mitjans expresius a l'àmbit de les diferents nacions i contemporàniament a tota Europa, amb una unitat de caràcter que és uns dels elements més típics d'aquest segle; així no és estrany que Guillem Mesquida s'assembla a tots els grans pintors de l'època.

Contemporanis seus foren: Joan Bt.^a Tiepolo (1696-1770) (Mesquida pinta diferents coses per a ell); Jacint Rigaud, (1659-1743); Nicolau de Largiere, (1656-1746); Antoni Wateau, (1648-1721); Joan Francesc Troy, (1679-1732) a qui moltes vegades imita; Joan Nattier, (1685-1766); Francesc Boucher, (1703-1770) i de la célebre retratista Rosalba Carriera, 1705-1732, veneciana de naixement i, segons diferents autors, deixeble del nostre Mesquida. (1675-1747). A Roma estudia amb Benet Luti i segurament pogué admirar les seves figures mitològiques i les de Josep Chiari, (1654-1727), herus del classicisme tardà de Carles Maratta. També tingué ocasió d'estudiar la pintura de Nicolau

Poussin, (1594-1665); i de Claudi Gellée — El Lorenés — (1600-1682) i a més els mestres venecians, com “El Tiziano”, “El Tintoretto”, “El Veronés”, “El Correggio”, a Joan Bt.^a Piazzetta, i els de l'Escola Bonyesa com: els germans Anibal i Agustí Carracci i el seu cosí i seguidor Lluís, qui amb els seus deixebles continuà l'Escola fundada pels seus parents, quan es traslladaren a Roma. “Guido Reni”, “Lucas Jordan”, “Pau Porpora” i “Joan Bt.^a Ruoppolo”, mestres aquests dos de “natures mortes” i flors i que tant bé pintarà el nostre pintor.

Guillem Mesquida i Munar, com a pintor era de primera qualitat com podem veure a les seves obres, tant religioses com mitològiques, retrats o de flors; les quals són d'un dibuix correcte, composició perfecta, estan empastats amb un brillant colorit i cromatisme, de pinzellada llarga, fresca i segura, resulta àgil i sense insistir en el traç sobre tot quan pinta senyores de les que les carns tenen una suavitat, morbidesa i frescor inimitables i les alhaques i vestidures que es veuen a les seves teles estan tractades amb tanta minuciositat, suma distinció i esment, que ens donen una idea perfecta del seu acabat.

Guillem Mesquida fou un dels grans pintors d'Espanya, en el seu temps, el millor sense dubte, així i tot injustament oblidat, pels nostres historiadors d'Art.

Mesquida és mareixador d'esser conegut i apreciat per les seves obres, ja que un pintor que s'ha de guanyar la vida a terra estranya, terra d'artistes com és Itàlia, on fou molt captingut i carregat de distincions per la seva habilitat dins l'Art pictòric, mereix, com ja hem dit, esser triat per dos Prínceps Electors com a Pintor de Cambra. Les obres que d'ell ens resten demostren la seva indiscutible vàlua com artista.

Cean Bermúdez en el seu “*Diccionario Histórico de los ilustres profesores de las Bellas Artes de España*”, publicat per la Real Academia de San Fernando en 1800, diu del nostre pintor: “El mèrit de les obres de Mesquida és superior a les dels altres artistes d'Espanya”. I el Conte de la Viñaza en “Adiciones” a l'esmentat “Diccionario” a l'any 1895, afegeix: “és indubtable el mèrit que distingeix a Mesquida i el col·loca a una altària superior als altres pintors del seu temps, tant per la casta de colors emprats que aprengué amb els artistes italians, com per la seva famosa fecunditat”.

A Mesquida el podem considerar com a un mallorquí admirat i aplaudit fora de la seva terra; honrat per Prínceps i grans senyors i cantat pels poetes...

Es podria escriure molt sobre el nostre menyspreat i oblidat artista; a Guillem Mesquida no li hem retut l'Homenatge que es mereix, no solament en els Cercles de Bellas Arts de la Península on és quasi totalment ignorat sinó aquí mateix on és també un desconegut; si Mesquida té obres atribuïdes a llur pinzell de major o menor valor artístic, les que podem assegurar com a seves tenen categoria de gran mes-

GUILLEM MESQUIDA. Auto-
retrat. Col·lecció del Marquès de
Campo-Franco.

LA JUSTICIA I LA PAU. Prop. de l'Ajuntament de Palma de Mallorca.

LA VERGE AMB SANT IGNACI I SANT FRANCESC XAVIER. Església del Convent de la Concepció. Palma de Mallorca.

IMMACULADA CONCEPCIÓ. Prop. del Comte de Zavellà.

LA VERGE MARIA AMB EL NIN JESÚS I SANT JOAN. Que se conserva al antic Palau del Príncep, Elector i Arquebisbe de Colònia, Clement August. Per cortesia del "Rheinisches Bildarchiv".

CERES. Prop. del Sr. J. Truillo.

SRA. ISABEL MASSONI. Esposa del pintor. Prop. del Sr. Josep Carles Tous Prades.

RETRAT. Prop. del comte de Zavellà.

tre i són dignes de figurar a qualsevol Història d'Art o Antologia internacional de pintors del segle XVIII. Pot estar al costat dels mestres de la seva època, ja siguin francesos, anglesos, flamenes, italians, etc. la seva pintura s'assembla a la de qualsevol d'ells però amb propietat pròpia de Mesquida, que no es deixà influenciar per cap d'ells en particular.

La producció pictòrica de Mesquida és bastant nombrosa a Mallorca, passant del centenar les obres que coneixem, unes bones i les altres millors.

A Ca'n Vivot, o Ca'n Sureda o a Ca's Marquès de Vivot, que amb totes aquestes denominacions se coneix la mateixa casa del Carrer de Çavellà s'hi conserven prop d'una dotzena i mitja de teles pintades per Mesquida; la majoria catalogades dins els catàlegs que es coneixen de l'obra de Guillem Mesquida, que com se sap va deixar escrits de la seva pròpia mà, o dins les llistes d'altres com el P. Lluís de Villafraña, caputxí, de Don Bonaventura Serra, o de Don Vicenç Furió Kobs, ect.

Parceix que Mesquida, home cuidadós, durant la seva vida va anar apuntant tots els quadrets que pintava i lo que cobrava de cada un. El catàleg, que va fer, està dividit en set capítols o set parts. Cada capítol està dedicat al lloc on va habitar i així sabem que a Roma hi va pintar 57 teles; que a Bolònia 59; en la seva primera estada a Venècia, o sia del 1698 fins el 1700 en va pintar 40 i així successivament va enumerant totes les seves obres; a Mallorca sabem que de 1710 fins a final de 1711, en va pintar 58 i durant el seus darrers anys de la seva vida, que passà a Mallorca, també en pintà una bona partida, per molts de senyors de Ciutat.

Els set capítols o parts de que consta el catàleg que va escriure en Guillem Mesquida són el següents:

“Quadri fatti á Roma del anno 1694 del mese de dicembre fine ali 10 aprile del 1698. (57)

Quadri fati á Venetia del 1698 de li 20 aprile fine li 12 matgio del 1700. (40)

Continuatione de le note di quadri facti á Venetia doppo la mia venuta di Aspnagna. (136)

Quadri facti á Bolognia del 1700 deli 25 matgio fine ali 15 de genaro deli 1702. (59)

Quadri fati á Venetia del cominciando del 1702 del mese di ottobre. (144)

Quadri fati en Venetsia nel mio ritorno di Espagnie nel mese di novembre del 1711. (319)

Quadri fati á Magiorica il anno 1710 del mes di gio”. (58)

Hem conservat l'ortografia talment com heu du en "Diccionario de los Ilustres Profesores, etc..." de Antonio Furió, Edi. de 1946.

Els de Ca'n Vivot, pareix que estan pintats, la majoria, durant la primera estada a l'Illa (1710-1711 i per a Don Joan Sureda, primer Marquès de Vivot, encara que Mesquida l'anomena com a Cavaller de la Clau d'Or, ja que fins a 1717, no va esser agraciat amb el títol de Marquès. N'hi ha uns d'apuntats dins la llista del propi Mesquida del 1710-1711 i altres consten dins els Inventaris de la Casa.

A la Seu, a la Capella de l'Immaculada, hi havia cinc teles seves, actualment n'hi ha quatre que adornen les parets laterals, i l'altre, una Immaculada, avui està en el Museu Catedralici amb una Santa Cecília (antic frontal de l'altar de la Capella del Sant Crist, dels Santacílies) on, encara, si conserva a la definició del retaule una altra santa del mateix nom, tocant l'orgue.

D'aquesta santa en coneixem dues teles més, una a la sacristia de Vilafranca de Bonany i una que és propietat de la Sra. Ana Delgado, viuda de Zaforteza. A la col·lecció B. March és on hi trobam, potser la millor obra de Mesquida, en conjunt una dotzena més o menys de teles, entre grosses i esbossos. També és molt important, encara que no tant nombrosa, la del Senyor J. March, amb obres, totes elles, de gran qualitat.

Molt important era l'obra que Mesquida pintà per Ca'n Farrandell, citada diferents vegades als capítols de les llistes del mateix pintor, avui espargides per diferents col·leccions; també és molt interessant i de gran estil el fris de Ca'n Trujillo, del Carrer de Sant Jaume, antiga casa de Ca N'Armengol, el qual encara es conserva en el lloc on el pintà i perque el pintà l'artista; ens representa les quatre estacions de l'any amb escenes interessantíssimes dels costums mallorquins.

És interessantíssima la col·lecció de Ca'n Quint-Zaforteza, amb un fris a So'n Berga, d'Establiments, un excel·lent retrat del Sr. Nicolau Berga i un bodegó de flors magnífic, com també altres; a Ciutat hi tenen uns quadrets de tema mitològic molt bons. A Ca'l Marquès de Campo Franco, Ca'n Poio, també hi ha uns "remadillos" de la seva mà i tres retrats, un d'ells l'autoretrat del pintor.

També es conserva a Ca N'Olesa, un fris i unes natures mortes i un retrat del Sr. Nicolau Ballester d'Olesa i Fuster. El nostre Ajuntament, amb visió encertada, va adquirir, fa temps, unes obres de Mesquida, quan desaparegué la senyorívola casa del Sr. Francesc Pizà, dos celrasos, que conserva actualment. També un retrat del Sr. Gregori Gual i Pueyo, encara que molt repintat.

A Ca'n Villalonga Mir es conserven uns quadres mitològics, uns d'ells, per cert, esbossos d'uns de la col·lecció B. March, firmats l'any de 1745, a més d'una col·lecció en tamany petit de figures mitològiques de gran interès.

A la Parròquia de Santa Eulàlia es pot admirar la capella de Sant Bartomeu, el retaule i els quadres laterals, com la figura de la Santa del retaule del altar major són obra seva; també és seva la Capella dedicada a la Mare de Déu amb Sant Ignasi i Sant Francesc Xavier de l'església conventual de les monges de la Concepció a Ciutat.

Se'n podrien anomenar moltes més d'obres del nostre pintor, però ens feríem massa llargs. Darrerament hem tingut notícies de Colònia, i hem pogut obtenir, mitjançant la benevolència de "Rheinisches Bildarchiv", i del Dr. W. Hansmann i l'amistat del Dr. D. Stemmler, "Oberkustos" del Museu de Bonn, als que donam les gràcies, quatre fotografies de les obres que queden de les que pintà Mesquida pel seu gran protector l'Electoral i Arquebisbe de Colònia, el Príncep, Clement August.

Aquestes obres, escenes de la Vida de Jesús, es conserven a "Schlo Augustusburg zu Brühl", antic Palau del esmentat Príncep-Electoral.

Són de forma ovalada i representen a "Jesús i la Samaritana", "Jesús a l'Hort de Getsamani", "La Verge Maria amb l'infant Jesús i Sant Joan Nin" i "Sant Josep, avisat per l'Àngel de que Maria, la seva esposa, infantarà per obra de l'Esperit Sant".

Fotos del Autor.

J. JUAN TOUS
De la Real Acadèmia de
Belles Arts.